

Zgodnie z działem II ustawy o odpadach gospodarka odpadami powinna być prowadzona tak, by nie zagrażać zdrowiu i życiu ludzi oraz środowisku. Niedopuszczalne jest prowadzenie gospodarki odpadami w sposób negatywnie wpływający na powietrze, wodę, glebę, florę oraz faunę, a także generujący niepożądane zapachy i hałas.

Literatura

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483, z późniejszymi zmianami).
2. Kubica A., Sobczyk W.: Analiza uregulowań prawnych dotyczących gospodarki odpadami w Polsce. „Ekonatura” 2016, nr 2, s. 4–9.
3. Rosik-Dulewska C.: Podstawy gospodarki odpadami. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011.
4. Rzepecki R.: Podstawowe zasady prawa ochrony środowiska w zakresie gospodarki odpadami. „Ekonatura” 2015, nr 4, s. 4–6.
5. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. 2013 poz. 1399, z późniejszymi zmianami).
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2013 poz. 1232, z późniejszymi zmianami).
7. Ustawa z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych w eksploatacji (Dz. U. 2015 poz. 140, z późniejszymi zmianami).
8. Ustawa z dnia 10 lipca 2008 r. o odpadach wydobywczych (Dz. U. 2013 poz. 1136, z późniejszymi zmianami).
9. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2009 r. o bateriach i akumulatorach (Dz. U. 2015 poz. 687, z późniejszymi zmianami).
10. Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz.U. 2013 poz. 21, z późniejszymi zmianami).
11. Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (Dz.U. 2013 poz. 888, z późniejszymi zmianami).
12. Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz.U. 2015 poz. 1688).

УДК 502.3/7:631.4

О.І. Дребот, член-кор., д.е.н., професор
В.А. Гарнавський, аспірант відділу інституціонально-го забезпечення природокористування
*Інститут агроекології і природокористування НААН
м. Київ*

АНАЛІЗ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Високоякісні земельні ресурси формують економічний потенціал України на світовому ринку і мають використовуватися з належною ефективністю, забезпечуючи стабільність виробництва сільськогосподарської продукції. Щоб забезпечувати цю стабільність сільське господарство країни не може існувати без підтримки з боку держави, що проявляється у формі дотацій, субсидій та податкових інструментів.

Ключові слова: сільське господарство, землекористування, родючість ґрунтів

Високоякісні земельні ресурси формують економічний потенціал України на світовому ринку і мають використовуватися з належною ефективністю, забезпечуючи стабільність виробництва сільськогосподарської продукції. Щоб забезпечувати цю стабільність сільське господарство країни не може існувати без підтримки з боку держави, що проявляється у формі дотацій, субсидій та податкових інструментів.

Функціонування та розвиток аграрного сектору національної економіки, зростання його конкурентоспроможності є неможливим без зваженою фіскальної політики держави.

Земельні ресурси є важливим чинником соціально-економічного піднесення територіальних та локальних утворень, особливо в аграрних регіонах. Від того, наскільки збалансованим є господарське освоєння та гнучкою системою регулювання їх залучення у відтворювальний процес, залежить фіскальний ефект до бюджетів різного рівня. Фінансова самодостатність регіонів і територіальних громад залежить від удосконалення оподаткування використання земельних ресурсів, що дасть змогу збільшити доходи місцевих бюджетів і запустити механізм економічного зростання в територіальних утвореннях. Але сьогодні не всі наявні можливості фіскального регулювання сільськогосподарського землекористування використовуються [1, с.7].

Зниження природної родючості ґрунтів не може бути компенсовано внесенням все більших об'ємів мінеральних добрив. З позицій фізичної економії збереження і підвищення природної родючості ґрунтів можливе завдяки збалансованому кругообороту п'яти абсолютних благ – землі, зерна, соломи, худоби, гною,

визначених М.Д. Руденком. Натомість сьогодні прослідковується неприхована деструктивність господарювання в аграрній галузі. В умовах скорочення вирощування тварин, як у приватному секторі домогосподарств населення, так і в сільськогосподарських підприємствах, суттєво зменшились обсяги внесення органічних добрив, значного поширення набула практика спалювання соломи після збирання врожаю, що призводить до нераціональних масштабних втрат енергії землі. Порушення засад збалансованого землекористування, чітко показує, що головною ціллю комерційної діяльності у сільському господарстві є не благородна мета - виробити більше продовольства з метою розв'язання продовольчої кризи, а банальний монетаристський мотив нарощення прибутку, за рахунок виснаження землі як особливого біологічного середовища. Як справедливо зазначав професор Г.Г. Кірейцев, практику вирішення проблем управління процесами аграрного землекористування, побудовану на філософії бізнесу та зорієнтовану виключно на критерій прибутковості й винятково на інтереси приватного власника в сільському господарстві, не можна визнати. Як вказує С. В. Мішенін, в Україні сформувалася система орендного землекористування, яка, певною мірою, суперечить принципам раціонального використання земель, цілям збереження природного обґрунтованою. Такий підхід виключає можливість розуміння землі як основного біологічного активу сільськогосподарського і лісового виробництва та людини, чие право власності на цей актив надано йому природою національного багатства та, зокрема, державного та приватного майна [1, с. 7].

Наслідком проведення реформ у земельній сфері є формування діаметральних моделей господарювання:

- латифундистсько-олігархічна (концентрація сотень тис. га сільськогосподарських угідь в руках окремих агрохолдингів; вирощування монокультур з руйнуванням місцевих агросистем і традиційних сфер зайнятості сільського населення.);

- парцелярна модель особистих селянських господарств (неможливість розширення площ; відсутність доступу до державної підтримки і кредитів, обмеженість прямого доступу до ринку внаслідок широкої мережі посередників; збитковість виробництва; відсутність форм об'єднань, неефективна зайнятість, бідність).

У порівнянні з незначним рівнем прибутку середніх та малих сільськогосподарських підприємств висока прибутковість агрохолдингів, значною мірою, обумовлена їх фінансовою забезпеченістю, що опирається на іноземні інвестиції. Адже не секрет, що більшість вітчизняних агрохолдингів представляють інтереси іноземних країн. На фоні наростаючої агрохолдингзації кількість особистих селянських господарств має стійку тенденцію до зменшення. На нашу думку, в наступні роки може відбутись посилення даної тенденції у зв'язку з намірами уряду ввести особисті селянські господарства в правове поле з метою запровадження оподаткування результатів їх діяльності. Адже така ідея все частіше починає обговорюватися в наукових і урядових колах.

Якщо розвиток особистих селянських господарств, передусім, залежить від державної політики на селі, то діяльність сільськогосподарських підприємств піддається впливу значно більшого спектру різноманітних факторів. Так, до найбільш резонансних нововведень, які вже вплинули або матимуть вплив на характер сільськогосподарського землекористування в майбутньому за умов їх прийняття, можна віднести:

- Законодавче закріплення мінімального терміну оренди земель сільськогосподарського призначення в Законі України «Про оренду землі»;
- Ініційоване Міністерством фінансів на вимогу МВФ скасування спеціального режиму оподаткування ПДВ для аграріїв;
- Можливе запровадження в Україні ринку прав оренди;

Внаслідок дії мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення, в Україні їх частка, що перебуває в оренді, чи не найбільша в світі. Для сільськогосподарських підприємств оренда є єдиним ефективним шляхом консолідації земель. У цьому аспекті підприємство зацікавлене у стабільності земельної оренди. З іншого боку, орендар прагне зберегти своє право розпоряджатися землею та запобігати нераціональному її використанню. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)» від 12.02.2015 р. № 191-VIII був встановлений мінімальний строк оренди земельних ділянок для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства, особистого селянського господарства у 7 років. У свою чергу, максимальний строк оренди тепер становить 50 років.

Крім цього, значно скорочено істотні умови договору оренди. Тепер достатньо, аби він містив всього три пункти:

- об'єкт оренди (кадастровий номер, місце розташування та розмір земельної ділянки);
- строк дії договору оренди;
- орендну плату із зазначенням її розміру, індексації, способу та умов розрахунків, строків, порядку її внесення і перегляду та відповідальності за її несплату.

Всі інші умови можуть бути зазначені за згодою сторін.

Змінено також умови передачі об'єкта оренди – земля вважається переданою з моменту державної реєстрації права оренди. До внесення зазначених змін, передача землі здійснювалась у строки та на умовах, що визначені у договорі оренди землі, за актом приймання-передачі.

Перш за все, варто наголосити на негативній стороні таких змін - скороченні істотних умов договору, із переліку яких вилучено: умови використання та цілювоту призначення земельної ділянки, яка передається в

оренду; умови збереження стану об'єкта оренди; визначення сторони, яка несе ризик випадкового пошкодження або знищення об'єкта оренди чи його частини; відповідальність сторін. За відсутності законодавчих механізмів врегулювання відповідальності орендаря за зміну якісних характеристик земельної ділянки протягом терміну її використання, вилученні істотні умови договору оренди були чи не єдиним правовим інструментом захисту прав орендодавців. Таким чином, скорочення істотних умов договору оренди робить селян ще більш вразливими на тлі безгосподарності землекористувачів.

Для підприємств-орендарів законодавче встановлення мінімального строку договору оренди є додатковим гарантуванням стабільності орендних відносин, та як видається на перший погляд, мало б стимулювати їх до більш раціонального використання земель з позиції довгострокової перспективи їх обробітку. Вважаємо, що закріплення мінімального строку оренди, в перші роки може спричинити ріст тіньової оренди земель сільськогосподарського призначення, однак, така тенденція не матиме довготривалого характеру.

Таким чином, ключовими цілями державного регулювання земельних відносин мають бути:

- закріплення прав власності (оренди) за сільським населенням з метою збереження їхньої зайнятості та розселення через фермерство;
- забезпечення економічно доцільної оптимізації
- землекористування на засадах купівлі (оренди) шляхом упередження концентрації угідь як чинника, що суперечить їх специфіці та багатофункціональності сільського господарства;
- соціалізація механізмів придбання земельної власності та прав землекористування;
- збереження угідь та відтворення їхньої родючості для забезпечення продовольством сьогоденного і майбутніх поколінь.

Результати проведеного аналізу сільськогосподарського землекористування в Україні дозволяють говорити про наступні тенденції:

- зменшення частки сільськогосподарських земель
- у структурі земельного фонду України характеризується нарощенням площ ріллі за рахунок скорочення площ усіх інших категорій сільськогосподарських угідь. Вилучені із сільськогосподарського землекористування площі використовуються під забудову та ведення лісового господарства, що можна оцінювати позитивно;
- прослідковується відкрита деструктивність господарювання в аграрній галузі, яка разом із побудованим на філософії бізнесу та орієнтованим виключно на критерій прибутковості управління процесами аграрного землекористування, призводить до виснаження та зниження родючості агроугідь;
- внаслідок реформування відносин власності на землю сформувалися дві діаметрально протилежні, але однаково згубні для сільських територій і країни моделі господарювання: латифундистсько-олігархічна - представлена агрохолдингами, та парцелярна модель особистих селянських господарств.

Список використаних джерел:

1. Гасанов С. Фіскальне регулювання землекористування: інституціональне підґрунтя та територіальна асиметрія / С. Гасанов, В. Голян // Економіст. 2015. № 11. С. 7-10. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2015_11_3
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України (ВВР)- Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст. 112- Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція): Закон України від 12.02.2015 р. No 191-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/191-19>
4. Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 р. No 161-XIV (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/161-14>
5. Тулуш Л. Д. Податкова реформа у сільському господарстві: ризики та перспективи / Л. Д. Тулуш // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2016. Вип. 88(2). С. 20-33. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/zhpumus_2016_88\(2\)](http://nbuv.gov.ua/UJRN/zhpumus_2016_88(2))

УДК 37.026.5 + 574

Л. А. Києнко-Романюк, к. пед. н., доцент, доцент кафедри управління та адміністрування

В. М. Заячковський, к. пед. н., директор ДВНЗ «Могилів-Подільський монтажно-економічний коледж», викладач кафедри управління та адміністрування

КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»

КОМПОНЕНТИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У статті розглядається екологічна освіта як умова сталого розвитку. На основі аналізу наукових джерел, синтезу наукових підходів компонентами екологічної освіти визначено: екосвідомість, екостосунки та екодії. Зазначено, що розвиток критичного мислення є ефективним інструментом формування екологічної свідомості, інструментальною цінністю екостосунків та єдиним мисленням, що спричиняє екодії.